

BUDAPEST, XXIII. KERÜLET, SOROKSÁR-VÁRHEGY (HRSZ. 196236)

Lelőhely-azonosító: 15757

KULCSSZAVAK: őskor, középső bronzkor, késő bronzkor, népvándorláskor, szarmata, réteganyag

BUDAPEST, DISTRICT XXIII, SOROKSÁR-VÁRHEGY (PLOT NO. 196236)

Site ID: 15757

KEYWORDS: Prehistory, Middle Bronze Age, Late Bronze Age, Migration Period, Sarmatian, layer finds

2020. január 31-én Vida István (MNM) értesítése alapján, Molnár Péter civil önkéntes bejelentése nyomán fémkereső műszeres leletfelderítést és terepbejárást végeztünk a XXIII. kerület Soroksár-Várhegy néven ismert régészeti lelőhelytől nyugatra, mintegy 500 méterre fekvő, kb. 400×300 m nagyságú, szántóföldi művelés alatt álló területen.

A Gyáli-patak mindkét oldalára kiterjedő, egyes őskori terepjelenségeivel légifotókon még napjainkban is jól beazonosítható lelőhely kutatása 1959-ben, a paktól északra eső részen, késő vaskori telepmaradványok leletmentésével kezdődött. A lelőhely kiterjedését az 1969-ben Melis Katalin által végzett terepbejárás pontosította, amelyet későbbi légifelvételek is megerősítettek. 1987–88-ban az M0 autópálya építését megelőző feltárások a lelőhelyet több helyen is érintették. Ennek során nem csupán a középső bronzkori Vatya-kultúra (Kr. e. 2000–1450) erődített településének részlete vált ismertté (Endrődi – Gyulai 1999), hanem egy késő vaskori (La Tène C2 fázisra keltezhető) temetkezés (Kr. e. 200–150; Pető 1999, 381, 3. kép), egy szarmata telep maradványai (Kr. u. 1–5. sz; Pető 1991, Pető 1992), valamint Árpád-kori telepnyomok is napvilágot láttak. A már korábban lokalizált, 14–15. századi településen kívül si-

After receiving a report through István Vida (Hungarian National Museum) from Péter Molnár, a non-professional volunteer, a metal detector survey was carried out in an approximately 400×300 m area of arable land about 500 metres west of the Soroksár-Várhegy archaeological site in District XXIII of Budapest on 31 January 2020.

The site, which extends to both sides of Gyáli Stream and whose prehistoric topographical features are still clearly identifiable in aerial photographs, was first investigated in 1959, when the remains of a Late Iron Age settlement were unearthed in a rescue excavation north of the stream. The full extent of the site was determined in a field survey conducted by Katalin Melis in 1969, later corroborated by aerial imagery. In 1987–88, excavations preceding the construction of the M0 motorway were carried out in several parts of the site. These revealed not only parts of a fortified settlement of the Middle Bronze Age Vatya culture (2000–1450 BC; Endrődi–Gyulai 1999) but also a Late Iron Age burial dated to the La Tène C2 phase (200–150 BC; Pető 1999, fig. 3), remains of a Sarmatian settlement (1st–5th centuries AD; Pető 1991, Pető 1992), and traces of an Árpadian Age settlement. The remains of a medieval church and several associated graves were also uncov-

M = 1:10 000

Jelmagyarázat:
 Terület

Alaptérkép:

Esri Street

Adatok:

XXIII. ker. Soroksár - Várhegy

HRSZ.: 196231/2; 196232; 196233/2 - 87;

Régész: Tóth Farkas Márton

2020.

EOV koordináták: Y = 656953

X = 227217

EOTR szelvény:

65-434

1. kép. A terepbejárás által kutatott terület
Fig. 1. Area investigated during the field survey

2. kép. Munkavégzés a területen (Fotó: Rupnik László)

Fig. 2. Fieldwork in progress (Photo by László Rupnik)

került feltárni a középkori falu templomának maradványait, valamint a körülötte létesült temető néhány sírját is (Írásné Melis 1992).

Az utóbbi években az immáron többkorszakos régészeti lelőhely idő- és térbeli paramétereinek pontosítása céljából a BTM Ős- és Népvándorlás kori Főosztályának kezdeményezésére roncsolásmentes kutatási program indult. Ennek keretében elsőként 2017-ben került sor egy terepbejárást és műszeres lelőhelyfelderítést egyaránt magában foglaló vizsgálatra, amelynek apropóját a bronzkori település területén előkerült arany hajkarika (ún. Lockenring) adta. A terepbejárás során a többszörös árokrendszerrel övezett erődített telep területén és környezetében középső bronzkori, vaskori és középkori leltanyagot gyűjtöttünk.

Jelenlegi kutatásunk közvetlen előzményeként 2020-ban újabb, ezúttal késő bronzkori viseleti tárgyak (elsősorban öntött bronz karperecek) kerültek elő a lelőhely nyugati, korábban nem kutatott részén. Így elsődleges célunk az esetleges további, a leletegyütteshez tartozó tárgyak felgyűjtése volt, de emellett tervbe vettük a teljes lelőhelyet magában foglaló terepmodell megalkotását is.

A terepbejárás során felszíni szórvány kerámiát három területéről gyűjtöttünk, amelyek előzetesen a bronzkor és a népvándorláskor szarmata időszakára keltezhetők. Egy pattintott obszidián szilánk az őskoron belül pontosabban nem datálható.

ered beyond a previously localised 14th–15th century village (Melis 1992).

In recent years, the Department of Prehistoric and Migration Period Archaeology of the Budapest History Museum launched a non-invasive research programme to specify the spatial and chronological extents of this multi-period site. The first related survey, prompted by the discovery of a Bronze Age gold hair ornament (a so-called *Lockenring*) at the site took place in 2017. The field collecting survey yielded Middle Bronze Age, Iron Age, and medieval finds from within and around the fortified settlement encircled by a complex system of ditches.

As a direct continuation of this research, more Late Bronze Age clothing accessories (primarily cast bronze bracelets) were found on the previously unexplored western side of the site in 2020. Our primary goal was to recover additional artefacts belonging to this find group. Moreover, we aimed at constructing a comprehensive digital terrain model of the entire site.

Stray pottery associated primarily with the Bronze Age and the Migration Period (Sarmatian) was collected from the surface in three distinct zones. One obsidian flake, although prehistoric, could not be dated more precisely.

Using metal detectors, we recovered 19 bronze artefacts of archaeological age. While some could not be precisely dated, the majority were identified as Late

3. kép. A késő bronzkori karikalelet (Fotó: Szilágyi Nóra)
Fig. 3. Late Bronze Age hair ring find (Photo by Nóra Szilágyi)

Fémkereső műszerekkel történő kutatásunk során összesen 19 régészeti korú bronztárgyat találtunk, amelyek közt a pontosabban nem keltezhető darabok mellett a korábban talált leletekkel azonos típusú, késő bronzkori, a kurdi horizontba sorolható (Kr. e. 1250–1100) karikaékszerek (karperecek és gyűrűk) voltak többségben. A többi tárgy zöme a középső bronzkor és a római császárkor időszakába volt sorolható.

Rupnik László és Váczi Gábor (ELTE-RI) a Várhegyről és az attól nyugatra lévő területsávról készített digitális terepmodell létrehozására alkalmas drónfelvételeket.

A késő bronzkori leletegyüttes értelmezésére (kincslelet, vagy elszántott temető maradványai) és a több korszakú lelőhely kiterjedésére, topográfiai viszonyaira vonatkozó információk bővítése céljából további roncsolásmentes vizsgálatok elvégzését tervezzük a területen.

RÉSZTVEVŐK: Szilas Gábor, Tóth Farkas Márton projektvezető régészek, Lamm Flóra régész; Váczi Gábor régész (ELTE-RI), Rupnik László régész (ELTE-RI), Sándor Lajos fémkeresős szakember (Sandax Kft.), Ehmann Gábor civil önkéntes, Molnár Péter civil önkéntes

Szilas Gábor – Tóth Farkas Márton

Bronze Age ring ornaments (bracelets and rings), similar to earlier finds, and associated with the Kurd horizon (1250–1100 BC). Most of the remaining artefacts were dated to the Middle Bronze Age and the Roman Imperial Period.

László Rupnik and Gábor Váczi (ELTE-RI) captured drone images suitable for creating a digital terrain model of Várhegy and the adjacent area in the west.

We plan to conduct additional non-invasive investigations to glean more data for refining the interpretation of the Late Bronze Age assemblage, and decide whether it represents a hoard or the remnants of a cemetery destroyed by ploughing, as well as to gain deeper insights into the extent and topographical layout of this multi-period site.

CONTRIBUTORS: Gábor Szilas, Farkas Márton Tóth (lead archaeologists of the project), Flóra Lamm (archaeologist); Gábor Váczi (archaeologist, ELTE Institute of Archaeological Sciences), László Rupnik (archaeologist, ELTE Institute of Archaeological Sciences), Lajos Sándor (metal detector survey, Sandax Ltd), Gábor Ehmann (civilian volunteer), Péter Molnár (civilian volunteer)

Gábor Szilas – Farkas Márton Tóth

Irodalom

- C. Elischer 1963 • C. Elischer, Brigitta: A Budapesti Történeti Múzeum leletmentései és ásatásai az 1959. évben. (C. Elischer Brigitta leletmentése). Budapest Régiségei 20 (1963) 534.
- Endrődi – Gyulai 1999 • Endrődi, Anna – Gyulai, Ferenc: Soroksár-Várhegy – An Fortified Bronze Age Settlement in the Outskirts of Budapest. Communicationes Archaeologicae Hungariae 1999 5–25.
- Írásné Melis 1992 • Írásné Melis, Katalin: Kerekegyháza középkori falu Budapest határában. In: Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán II. (BTM Műhely 6.) Budapest, 1992. 71–175.
- Pető 1991 • Pető Mária: Római kori (szarmata) település Soroksáron. Budapest Régiségei 28 (1991) 223–235.
- Pető 1992 • Pető Mária: Szarmata falvak a dél-pesti síkságon (Beszámoló az M0 autópálya nyomvonalán 1987–1989-ben végzett leletmentésekről). In: Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán II. (BTM Műhely 6.) Budapest, 1992. 7–39.
- Pető 1999 • Pető Mária: Újabb adatok a Pesti-síkság kelta kori történetéhez. Budapest Régiségei 33 (1999), 381–387.

References

- C. Elischer 1963 • C. Elischer, Brigitta: A Budapesti Történeti Múzeum leletmentései és ásatásai az 1959. évben. (C. Elischer Brigitta leletmentése). [Rescue Excavations and Digs by the Budapest History Museum in 1959. (Rescue excavation by Brigitta C. Elischer).] Budapest Régiségei 20 (1963) 534.
- Endrődi – Gyulai 1999 • Endrődi, Anna – Gyulai, Ferenc: Soroksár-Várhegy – A Fortified Bronze Age Settlement in the Outskirts of Budapest. Communicationes Archaeologicae Hungariae 1999, 5–25.
- Írásné Melis 1992 • Írásné Melis, Katalin: Kerekegyháza középkori falu Budapest határában. [The Medieval Village of Kerekegyháza on the Outskirts of Budapest.] In: Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán II. (BTM Műhely 6.) [Archaeological Research along the Route of the M0 Motorway II. (BTM Workshop 6.)] Budapest, 1992. 71–175.
- Pető 1991 • Pető, Mária: Római kori (szarmata) település Soroksáron. [Roman Period (Sarmatian) Settlement in Soroksár.] Budapest Régiségei 28 (1991) 223–235.
- Pető 1992 • Pető, Mária: Szarmata falvak a dél-pesti síkságon (Beszámoló az M0 autópálya nyomvonalán 1987–1989-ben végzett leletmentésekről). [Sarmatian Villages on the Southern Pest Plain (Report on the Rescue Excavations Carried Out Along the M0 Motorway Route between 1987–1989).] In: Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán II. (BTM Műhely 6.) [Archaeological Research along the Route of the M0 Motorway II. (BTM Workshop 6.)] Budapest, 1992. 7–39.
- Pető 1999 • Pető, Mária: Újabb adatok a Pesti-síkság kelta kori történetéhez. [New Data on the Celtic-Period History of the Pest Plain.] Budapest Régiségei 33 (1999), 381–387.